

Kayseri memleket hastanesi cerrahi servisinden :
Dr. Operatör Şerif Korkut.

Ameliyathane hıfzussıhhasından bir parça [*]

Dr. Şerif Korkut.

Ameliyathanelerin sihhî teçizatları son zamanlara kadar heman heman tamamen daha ziyade hastanın menfaatını düşündürücü bir şekilde temin edilmiş olup ekseri ömürleri ameliyathanelerde geçen operatör ve muavinleri ve müstahdimininin istirahat ve şeraiti sıhhiyeleri nazarı itibare alınmamıştır. Her ne kadar ameliyathane salonlarının muhtarip beşerin ihtiyacı sıhhiyesine tekabül edecek surette ıhzarı kanunî isede; burada çalışanların sihhî şeraitlerinin dahi düşünülmesinin hastaların mevzu bahis şeraitlerini selp etmeyecek bir surette temininde mahzur olmasa gerek. Operatörden ameliyathane müstahdiminine kadar bütün şahısların selameti bünve ve selameti ruhiye ile çalışabilmesinin temini ve zindegîliklerini muhafaza ve sıhhatlerinin korunması ameliyathane dahilinde hastaların daha ziyade yapılan müdahelâttan istifadelerini temin maksadına matuftur.

Yorucu bir operasyon gününün sonuna doğru ufak işlerin ameliyat elemanlarının ameliyathanede gayri müsait şerait altında yorgun ve bitkin düşüşleri neticesi başlangıçtaşı gibi aynı mükemmeliyetle nihayet bulamadığı kabili inkâr değildir. Mesleğimiz her ne kadar nizamî olarak muayyen bir saati mesai kabul etmişse de mesleğin hususiyeti dolayısıyla bazan saati mesaiyi isî misline ıblâğ edici vekayii acile karşısında bulunulmaktadır.

Sanayi işlerinin tedvirinde erbabı mesai hususî kavanin ve nizamattan himaye gördükleri halde maal'eseff cerrahlar için bir meslek hıfzussıhhasının ademî mevcudiyetinden dolayı bu zama kadar böyle bir himaye vücut bulmamıştır.

Ameliyathane mesaisinin operatöre, muavinlerine, ve müstahdiminine ne cihetten muzır olduğunu tetkik edecek olursak bunları şu suretle hulâsa edebiliriz.

Öne doğru eğilmiş vaziyette uzun müddet ayakta durmak suretile bedeni ve dimağî say vücade umumi bir yorgunluk vermektedir. Bu vaziyette zahir ve etrafı süfliye adalatunun mütemadi yorgunluğu neticesi düztabanlık, varis, ödeme ve yorgun kalp avarızın meydana getirir.

Göz hıfzussıhhası noktai nazarından en ince ensiceyi bedeniyeye üzerindeki sayler esnasında sahayi ameliyenin ve operasyon odasının ya gayri kâfi derecede veyahut gözü kamaştıracak surette parlak

(*) Bu husustaki daha mufassal yazımız hazırlanmak üzere. Bilâhare nesrolunacaktır.

ve mebzul tenviri gözlerin yorulmasını ve göz yorgunluğu ve adalatı aynıyede gerginlik dolayısıyla ağrılar ve göz kamaşmasını ve binnetice baş ağrıları husule getirir. Bittabi seve seve mesleğe sülûk etmiş bizim gibi hadimî beşeriyet insanları için bu tehlikeler bir müddetli muvakkata için kabul edilebilirse de bütün ömrünü hastalarının dertleriyle elemek olarak geçiren kesanda bu gibi mahazirin önüne geçmek devamlı tehlikeyi bertaraf etmek için zaruridir.

Uzun müddet ameliyata müheyya hastaların narkozları esnasında hastanın muhitinden etrafa doğru kesafeti azalmak üzere narkoz buharlarıyla karışık bir hawayı teneffüs etmek ameliyathanelerde çalışanlar için umumi bir halsizlik ve şakikalar ve belki tedrici surette her gün bir miktar teneffüs edilen bu hava henüz esasları tesbit edilmemiş oları bir takım tesenmüm alâmatı tevhit etmektedir.

Sıcak operasyon odalarında hastanın menfaatına olarak uzun müddet kalmak ve her gün bu hâletin temadisi umumi bir bitginlik ve baş ağrıları husule getiriyor.

Bu tehlikelerin bir çoklarından az bir dikkat ve basit tedabir ile tamamen veya kısmen içtinap mümkündür. Bir çok defalar mesleğimizi müntesipleri bu gibi şeylere eskiden alışkınlık neticesi ehemmiyet vermemekle kalırlar. Bir çok operatörler tedrici surette farkına varmayarak bu gibi avarıza ünsiyet peyda etmiş ve ayakta durarak ameliyat yapmakta bulunmaktadırlar. Halbuki bir takım ameliyatların oturarak aynı şekilde veya daha iyi surette yapılmak imkânı vardır. Ve netekim Tübingen kliniğinde yüzde seksen ameliyeler bu şekilde icra edilmektedir.

Ziyanın fazlalığı çok defalar azlığından çok muzırdır. Ve ziyanın menbainı doğru teveccüh etmiş bulunmak gözleri kamaştırır. Bir sahayi ameliyenin, sathını ve (relief) ini hiç kendini yormadan kavrayabilmek için göz bir çok defalar kamaştırıcı ziyadan ziyade gölge ister. Umumiyetle ameliyat odasının bir camlı kutu gibi bir çok taraflardan tamamen büyük pencerelerle tezyini hiç doğru ve maksada muvafık değildir.

Tabii ziya umumiyetle yalnız bir taraftan ve yalnız yukarıdan gelmelidir. Bir çok aynalarla mücehhez gölgesiz sun'î tenvirat aletleri daha ziyade

yorucudur. Tabii gölge teşkil eden bir lamba ile tenvirat muhakkak tercih edilmelidir. Yalnız bu bir tek ziya menbaı odanın her yerine konulabilmesi icap ederki her zaman ameliyat masasının en doğru olarak tenviri mümkün olsun. Ve inikası ziyadan sıyanet edilmiş bulunsun. Bize matlup evsafıta bu zamana kadar icat edilmiş olan tenvir cihazları içerisinde Çays operasyon lambası iyi vazife görebilir. Mafsalılı oluşu dolayısıyla istenilen irtifaa ayar edilebildiği gibi ameliyat sahasına teveccüh için de istenilen zaviye halinde kıvrılabilir. Halî hazırda ameliyathaneler eski parlak, göz kamaştırıcı beyaz renklerden uzaklaştırılmaktadır. Hatta bu hususta o kadar ifrata varılmıştırki bazı müellifler koyu renkte divarları ve siyah örtüleri temizlik noktai nazarından her daim kullanılan beyaz renkten daha ziyade gözü az yorduğu için tavsiye etmişlerdir.

Narkoz gazlerinin teneffüsünden mütevellit zararları bertaraf etmek gayesile müteveffa Perthes Tübingen kliniğinde bir tertibat husule getirmiş ve bu tertibatı narkoz buharile dilüe ameliyat salonu havasını emmek esasına istinat ettirmiştir. Son zamanlarda bunların daha mükemmelleri yapılmış ise de büyük olmayan kliniklerde çok külfet ve masrafı müeddi olduğu için şimdilik böyle şeyleri tavsiye etmek doğru değildir. Bu hususta daha ekonomik ve daha iyi hizmet ettiğine kani bulunduğum Tübingen cerrahi kliniğinin istimal etmekte olduğu vantilatörler iyi hizmet görmektedirler. Bu vantilatörler ufak, elektrikle müteharrik, kanadının kutru 0,25 sant. m. dir. Bu vantilatörlerin husule getirdiği hava cereyanı o şekilde vazolunuyorki operatör ve muavinleri üzerinden narkoz buharlarını üflesin ve daha ince bir surette odanın diğer taraflarına yaysın. Bu muavin vasait burun ve ağız dahilindeki müdahelati cerrahiyede (kurt ağzı, tavşan dudağı) heman heman operatör ve muavinlerini maddei muhaddirenin bir kısmı mühimmini inşak etmekten sıyanet ediyor. Ve avarızatı malumeden (baş ağrısı ve saire..) muhafaza ediyor.

Operatör ve muavinleri narsilen gazı kullanılıhdanberi bu avarızdan daha çok müteessir olmaya başlamışlardır. Bu şekil narkoz eğer vantilatörle dağıtılmamış olsa ya narsilen gazı tamamen kullanılmaktan ferağat ve yahut bu nevi maddeyi muhaddire istimali tahdit olunmak zarurati hasıl olmuştur.

Maddeyi muhaddirenin etrafa yayılan buharatı bu suni hava cereyanile tamamen zail olmadığı ve yalnız dilüe edildiğine nazaran ameliyat odasının bütün havasının fena bir şekilde muzır hale ifrağı mevzu bahis olabilsede ameliyat odasının kâfi derecede büyük oluşu ve bütün ameliyathanenin evvelce kâfi derecede temiz hava ile ve bilâhare odanın havasının yüksek tabakasını daha fazla imla eden maddeyi muhaddirenin (vasidas) pençirelerle harice tebidi ve yahut tavan altına vaz edilmiş vantilatör vasıtasile tebiti ve tevidi hava teşkilatı bu gibi mahaziri bertaraf eder. Bu noktayı dazardan ameliyathanelerin oldukça büyük olması zarureti vardır.

Yukarıda arzettiğim Kirschner tarafından yapılmış vantilatörler Tübingen kliniğinde müteharrik, muhtelif irtifalara ve muhtelif vehelere ayar edilebilir, mafsalılı

portatif vantilatörler her ameliyat masası için birer danedir. Emme tarzıla havayı tevid eden Perthes tertibatının yapmadığı bir menfaati dahi bu vantilatörler husule getirmektedirler. Operatörü ve muavinlerini serinletirler.

Maddeyi muhaddire ile uyutulmuş şahıs, hararet ayar eden merkezin felcinden dolayı soğuk kanlılık hususiyeti ıktisap ettiğinden ve ameliyyat masasında gayri kâfi giydirilmiş olduğundan ameliyat o.alarını fazla derecede ısıtmak mecburiyetindeyiz. Müsade olunan asgari ameliyathane dereceyi harareti zait 25 santigrattır.

Saatlerce süren ruhi ve bedenî mesaî bu gibi yüksek derecede ısıtılmış odalarda - sıcak yaz günlerinden bahsetmeyorum - muzır ve yorucu olduğu malumdur. İşte bu ufak vantilatörler operatörü ve muavinlerine serinlendirmek suretile takdir edilemeyecek derecede faideli oluyorlar. Arzu edilen bu hava cereyanı ve lüzum eden serinlik vantilatördeki hususiyet yani mafsalılı oluşu dolayısıyla istenildiği kadar takrip ve arzu edildiği kadar aşağı yukarı ayar edilebilecek bir surette bir sehpa ya merbuttur. Öne arkaya doğru hareketleri, her istenilen tarafa kullanılabilmesi ve her veccheye tevcih olunuşu dolayısıyla operatörün ve muavinlerinin baş ve ensesini ve kısmı ulvi'i sadrı doğrudan doğruya serinletir. Havayı gayet hafif bir şekilde dalgalandırarak narkoz gazlarını alup götürür. Tabiatile bu şekilde iken hava cereyanının eyi ve sıcak surette örtülmüş olan ameliyyat masasındaki hastaların ve sahai ameliyehinin ve sahai ameliyeden çıkmış ahşanın üşütülmesine karşı gelmek mümkündür.

Ameliyyat şakkından harice çıkmış muhteviyat bir kompresle örtülebilir ve bu vantilatörlerin operatör ve muavinleri için hayati bir tertibat olduğunu bilmelidir. Ben tübingen cerrehi kliniğinde bu elektrikli küçük vantilatörlerden el yıkama odasında da kullanıldığını gördüm. El yıkama odalarının doğrudan doğruya ameliyat odasile irtibatı halinde yıkama odalarında da bulunması zaruridir. Bu vantilatörlerin yaraları enfekte edici toz tabakalarını ayaklandırdığı sorulabilir. Tübingen kliniğinde yapılan tecrübelerde agar pilaklarının üstüne vantilatörlü vantilatörsüz hava, tabakalarıyla düşen cüseymatı saymakla bu korkunun varit olmadığı tesbit edilmiştir. Profesör Kirschnerin yanında çalıştığım anlarda kliniği ziyarete gelen harici ve dahili memleket bir çok profesörlerin bu hadiseye karşı cesaretlendiklerini ve böyle bir şeyi uzun müddettenberi düşündükleri halde bu ane kadar sahai cesaretle geçemediklerini çok kerre işittik.